

УДК 342.9: 343.5 [316.362]

Сидоренко Наталія

ORCID iD 0000-0003-4622-2779

e-mail: Life784n@gmail.com

ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ ЯК ЧИННИК ПОДОЛАННЯ ПРОЯВІВ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

[https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-2\(12\)-108-126](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2022-2(12)-108-126)

Анотація. Стаття присвячена актуальній для сучасної України проблемі – обґрунтуванню необхідності взаємодії органів публічного управління та громадськості як чинника подолання проявів насильства в сім'ї, домашнього насильства, що підриває основи життєдіяльності не тільки сім'ї, а й суспільства загалом. Розглянуто понятійний апарат дослідження та проаналізовано терміни: «публічне управління», «громадськість», «громадянське суспільство». Зазначено, що громадськість як учасник взаємодії із державою охоплює не хаотичну та механічну сукупність індивідів, які проживають на відповідній території, а учасників ефективної взаємодії, конструктивного діалогу та співпраці, тобто організовану громадськість, а також ту, яка характеризується самоідентичністю і самосвідомістю, наявністю ідеалів та цінностей. У визначеному контексті категорія «громадськість» набуває досить специфічних ознак, трансформуючись у категорію «громадянське суспільство». Встановлено, що в Україні насильство у сім'ї відрізняється високим ступенем латентності. Це виражається через небажання жертв звертатися у компетентні органи, а також через нездатність залежних членів сім'ї апелювати до правоохоронних органів. Іншим фактором латентності насильства у сім'ї є небажання та часткова неспроможність правоохоронних органів забезпечити реальний захист постраждалих. Визначено типи сімейної жорстокості: з боку батьків стосовно дітей, з боку подружжя одне до одного, з боку дітей та онуків щодо літніх родичів. Розкрито, що кожен вид насильства – це самостійна проблема, яка має специфічні характеристики та шляхи розроблення профілактичних заходів. Виділено низку факторів, асоційованих із насильством у сім'ї. До них належать: нерівноправний сімейний розподіл ролей, проживання у сільській місцевості тощо. Окреслено основні управлінські методи, які сьогодні використовуються у боротьбі з насильством у сім'ї: адміністративно-правова регламентація системи та правового статусу суб'єктів протидії насильству і загальна, індивідуальна профілактика сімейних агресорів через утримання їх на профілактичному обліку. Встановлено сучасні форми взаємодії органів публічного управління та громадськості, а саме: залучення громадських організацій, їх спеціалізованих установ до надання комплексу послуг у сфері

протидії насильству в сім'ї, залучення громадськості до участі у боротьбі проти жорстокого поводження з дітьми та право ініціювати на засіданні «дорадчого органу», що складається із представників публічних та соціальних суб'єктів, питання про взяття сім'ї під соціальний супровід на підставі розгляду матеріалів про стан сім'ї, яка опинилася у складних життєвих обставинах.

Ключові слова: органи публічного управління, громадськість, громадянське суспільство, домашнє насильство, побутове насильство.

Постановка проблеми. Насильство, ймовірно, в тій чи іншій формі супроводжувало сімейно-шлюбні стосунки всю відому історію їхнього існування. Однак серйозною соціальною проблемою, яка потребує втручання держави, вона була визнана порівняно недавно: у США та країнах Західної Європи – у 60–80-ті рр. минулого століття, в Україні – зі здобуттям незалежності – після 1991 року. Україна своєю чергою як молода держава, що прагне розбудувати власну ефективну систему публічного управління, стоїть перед серйозною проблемою перебудови, залишеної у спадок з минулого, централізованої адміністративно-командної системи державного управління до потреб демократичної організації влади [1, с. 101–102], що впливає на всі без винятку сфери управління.

Домашнє насильство є однією з форм порушення прав людини. У статті 3 Конституції України визначено, що людина, її життя та здоров'я, честь та гідність, недоторканність та безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Затвердження та забезпечення права і свободи людини є головним обов'язком держави [2].

Україна долучилась до більшості міжнародних договорів, ухвалених ООН, конвенцій Ради Європи, а нещодавно і до Конвенції про запобігання насильству стосовно жінок і домашнього насильства та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція) [3], які закріплюють основні принципи протидії домашньому насильству, вказуючи на пріоритетність цього напрямку державно-правової політики.

Проте в Україні останніми роками спостерігається зростання рівня злочинності, пов'язаної зі скоєнням насильства в сім'ї. Недосконалою є взаємодія органів публічного

управління та громадськості, ефективність їх діяльності має прямий зв'язок із належним механізмом інституційної співпраці. Враховуючи, що всі прийняті за період незалежності заходи попередження та подолання проявів насильства в сім'ї не дали ефективних результатів, можна зазначити, що проблематика подолання проявів насильства в сім'ї є актуальною та потребує додаткових досліджень, розроблення новітніх механізмів для її подолання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сфері взаємодії органів публічного управління з іншими суб'єктами проблему досліджували П. Біленко, Ю. Кузьменко, які проаналізували місце та роль уповноважених підрозділів національної поліції у сфері протидії та запобігання домашньому насильству. О. Стасюк та К. Арушунян у своїх роботах висвітлили діяльність органів прокуратури у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. К. Левченко, Н. Шамрук, Л. Димитрова, І. Гамбург досліджували роль громадських об'єднань із запобігання та протидії домашньому насильству.

Адміністративно-правове регулювання запобігання та протидії домашньому насильству посідає особливе місце у науковому пошуку таких вчених, як: О. Ковальова, К. Левченко, Т. Мінка, Р. Калюжний. Вчені Г. Горбова та В. Галуцько, здійснили ґрунтовне дослідження адміністративно-правового регулювання протидії насильству в сім'ї. Н. Лесько проаналізувала адміністративно-правове забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері захисту дітей від насильства. У цьому контексті проблему також досліджували: С. Семиног та О. Такаленко. Деякі питання аналізованої проблематики також розглядали В. Ієрусалимов, М. Хавронюк, В. Мельянков та інші.

Проблемні аспекти взаємодії між громадськими організаціями та органами публічної влади у своїх роботах аналізували М. Братковський, Н. Гаєва, В. Дрешпак, В. Новак, С. Сergyгін. Ці науковці наголошували на механізмах реалізації публічної влади на підставі довіри; теоретико-прикладних аспектах створення сприятливих умов для забезпечення діалогу між органами публічної влади і територіальними громадами;

ролі й місці громадян і державних службовців у відносинах між владою та суспільством.

Варто зауважити, що після ратифікації Стамбульської конвенції проблема не знайшла належного розв'язання.

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності взаємодії органів публічного управління та громадськості як чинника подолання проявів насильства в сім'ї.

Методи дослідження. Основу дослідження складає сукупність загальнонаукових методів: аналіз та синтез, дедукція та індукція, порівняння, системно-структурний та логічний аналіз.

Виклад основного матеріалу. Для аналізу взаємодії органів публічного управління та громадськості у контексті подолання проявів насильства в сім'ї першочерговим є визначення понятійного апарату дослідження. Спочатку розкриємо поняття публічного управління. Так, Н. Сидоренко зауважує, що: «публічна служба (управління) – це широке поняття, яке охоплює згідно із чинним законодавством службу в органах державної влади і місцевого самоврядування. Публічна служба здійснює регулювання тільки стосовно підвідомчих установ і форм виконання своїх функціональних повноважень» [4, с. 234]. Також дослідниця зазначає, що «публічна служба – це діяльність уряду для людей, що живуть у межах території власної юрисдикції, яка реалізовується безпосередньо через державний сектор [5, с. 73].

С. Шевченко та А. Мунько вказують, що: «публічна служба забезпечує внутрішню та зовнішню безпеку держави, захищає права, життя і здоров'я людини і громадянина; здійснює свої спеціальні повноваження широкого застосування заходів державного примусу, має диференційовані зони компетенції, є професійною діяльністю щодо реалізації функцій, прав і обов'язків органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування» [6, с. 240].

В. Тимків наводить таке визначення: «публічна служба – це політична та професійна діяльність громадян України в органах державної влади, органах місцевого самоврядування і їх апаратах та інших недержавних органах, на які законами покладено виконання публічних функцій

держави» [7, с. 73].

У Програмі розвитку ООН використовується таке визначення, запропоноване американським ученим Д. Шавріцом у Міжнародній енциклопедії державної політики та адміністрування: «Публічне управління – це галузь практики і теорії, яка є ключовою для публічного адміністрування та зосереджена на внутрішній діяльності державних установ, зокрема на вирішенні таких управлінських питань, як контроль, керівництво, планування, організаційне постачання, забезпечення інформаційними технологіями, управління персоналом та оцінка ефективності» [8].

Професорка із публічного управління Лювенського католицького університету К. Поллітт стверджує, що поняття «публічне управління» може вживатися в щонайменше трьох основних значеннях:

- діяльність державних службовців і політиків;
- структури і процедури органів державної влади;
- системне вивчення чи то діяльності, чи то структур і процедур [9, с. 12–13].

Публічне управління, об'єднуючи діяльність державних, муніципальних, некомерційних організацій, фактично являє собою громадську державну систему реалізації загальнонаціональних і місцевих інтересів та продукує публічні послуги.

Загалом поняття «публічне управління» відображає комплексний системний механізм, підсистеми та елементи якого – це напрям політики та пріоритети, нормативне регулювання, дії, що фінансуються державою або органами місцевого самоврядування, централізовані та децентралізовані організаційно-управлінські структури, відповідальні за управління діяльністю у встановленій галузі суспільних відносин на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Публічне управління включає механізми координації та управління людськими, матеріальними, фінансовими ресурсами, комунікаційними та інформаційними системами, а також надання публічних (державних і муніципальних) послуг.

Публічне управління – це владний керуючий вплив на ті чи інші об’єкти соціальної реальності (суспільні відносини та їх учасників, процеси), що здійснюється суб’єктами цього управління, а саме – державою та уповноваженими органами й особами.

Варто зауважити, що у трактуванні поняття громадськості у вітчизняних нормативно-правових актах бракує комплексного підходу до його розуміння. Спостерігається непослідовність у регулюванні, немає однакового його застосування. Так, у понад двадцяти нормотворчих документах (законах України «Про культуру», «Про виконавче провадження», «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», «Про громадські об’єднання» тощо) зазначено про обов’язок органів влади «інформувати громадськість» або «залучати громадськість». У цих актах або взагалі, або зовсім неоднозначно розкривається механізм реалізації цього обов’язку.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови вказано, що «громадськість – це передова частина, передові кола суспільства» [10]. Отже, у словнику наголошується на «передовому» характері і фактично звужується таке широке поняття (широку громадськість) до кола «передових», що ніяк не індивідуалізує зазначене поняття.

У цьому контексті варто звернути увагу на думку А. Миколойця, який вказує на те, що «розкриваючи громадськість як учасника взаємодії з державою, в першу чергу, відзначимо, що така категорія охоплює не хаотичну та механічну сукупність індивідів, які проживають на відповідній території. Учасником ефективної взаємодії, конструктивного діалогу та співпраці може бути лише організована громадськість, а також та громадськість, що характеризується самоідентичністю і самосвідомістю, наявністю ідеалів та цінностей, на відстоювання яких спрямована її діяльність. У визначеному контексті категорія “громадськість” набуває досить специфічних рис, трансформуючись у категорію “громадянське суспільство”» [11, с. 109]. Погоджуючись із науковцем, розглянемо поняття «громадянське суспільство».

Л. Мельник зауважує, що сьогодні під громадянським

суспільством розуміють суспільство рівноправних громадян з високим рівнем економічної, соціальної, політичної культури і моральних властивостей, яке спільно з державою утворює розвинені правові відносини [12].

Інший дослідник вказує, що громадянське суспільство потрібно розглядати, як «суспільство з розвиненими економічними, політичними, духовними та іншими відносинами і зв'язками, яке взаємодіє з державою та функціонує на засадах демократії та права» [13, с. 56].

А. Манкелл, Дж. Хвенмарк на підставі проведеного цілісного дослідження щодо громадянського суспільства визначили це поняття як суспільну сферу, в якій формується певна модель взаємодії, що характеризується як ненасильницький дискурс між громадянами, де люди мають право вільно висловлювати різні думки [14, с. 81–94].

Л. Аврітцер під поняттям «громадянське суспільство» розглядає сукупність неpolітичних (економічних, релігійних, культурних) відносин громадян та їх об'єднань, заснованих на принципах самодіяльності та автономії щодо держави [15, с. 7–9].

Отже, в широкому сенсі громадянське суспільство – це такий спосіб організації та управління суспільного життя, де центральна цінність, основний дієвий суб'єкт і кінцева мета – людина, громадянин зі своїми інтересами, потребами та правами.

У вузькому сенсі «громадянським суспільством» є третій сектор, який надає важливості ролі неурядовим організаціям у процесах організації та управління суспільного життя, а саме: неурядовим, некомерційним організаціям, фондам, юридичним спілкам, творчим об'єднанням, благодійним організаціям, громадським рухам тощо.

Варто зазначити, що сучасні уявлення українських громадян про насильство в сім'ї не можна вважати чіткими. Багато форм насильства не беруться людьми до уваги і взагалі не зараховуються до насильства. Приблизно троє з чотирьох людей можуть допустити нормальною в поведінці сварку або крики із погрозами. Багато хто може допустити навіть легке побиття дитини як звичайний спосіб спілкування в сім'ї. Отже,

уявлення людей про насильство в сім'ї мають примітивний характер, що сприяє утвердженню цього феномена.

До насильства в сім'ї не можна ставитися зневажливо, сподіваючись, що все само собою вирішиться в міру розвитку суспільства, культури та самої людини. Як і будь-яка інша сфера життя людини, сім'я потребує суспільної уваги. Оскільки сім'я – це особливий соціальний інститут, вона певною мірою є джерелом можливих нових соціальних взаємозв'язків, яких потребує сучасне суспільство [16, с. 20].

Насильство у сім'ї відрізняється високим ступенем латентності. Це пояснюється, по-перше, небажанням постраждалих звертатися до компетентних органів, а також нездатністю залежних членів сім'ї звернутися до правоохоронних органів (це стосується насамперед літніх членів сім'ї та дітей). По-друге, латентність насильства пояснюється небажанням та частково нездатністю правоохоронних органів забезпечити реальний захист постраждалих. Непоодинокими є випадки приховування звернень про факти насильства в сім'ї самими правоохоронними органами [17, с. 162].

Об'єктом домашнього насильства є члени сім'ї. Виділяють три типи сімейної жорстокості (рис. 1).

Рисунок 1 – Типи сімейної жорстокості

Джерело: [9; 14]

По суті кожен конкретний варіант насильства – це самостійна проблема, яка має специфічні характеристики. Причини, умови, форми прояву насильства, наслідки насильницьких дій залежно від об'єкта будуть мати свої особливості, які необхідно враховувати під час розроблення профілактичних заходів і у разі втручання у сім'ю для запобігання насильству.

До факторів, асоційованих із насильством у сім'ї, належать: нерівноправний сімейний розподіл ролей; проживання у сільській місцевості; відсутність повної середньої освіти; зловживання алкоголем одного з подружжя [18, с. 105].

Обставинами, що знижують ризик насильства, є обстановка взаєморозуміння та підтримка сім'ї. Там, де чоловік та дружина на рівних приділяють увагу домашній роботі, розпоряджаються сімейним бюджетом та ухвалюють рішення, насильство щодо жінок менш поширене.

Розглядаючи питання насильства в сім'ї над дітьми, можна зауважити, що ця проблема є дуже актуальною. Останнім часом фахівці звернули увагу на те, що саме діти виявляються особливо вразливими до впливу ситуацій, що травмують. Під насильством над дитиною розуміються будь-які дії чи бездіяльність з боку дорослих, унаслідок чого порушується здоров'я та благополуччя дитини або створюються умови, що заважають її оптимальному фізичному чи психічному розвитку, обмежуються права та свободи. Багато дітей, які є жертвами насильства, залишають будинок, втягуються в асоціальну поведінку, починають вживати алкоголь, наркотики [18, с. 107].

Однією з найпоширеніших форм насильства над дітьми є фізичне. До нього належить навмисне завдання фізичних ушкоджень, травм дитині, внаслідок чого відбуваються порушення фізичного, психічного розвитку та здоров'я дитини, або настає її смерть. Фізичне насильство часто супроводжується психологічним насильством: образи, лайка, ізоляція, відторгнення, загрози, емоційна байдужість та приниження також завдають шкоди психічному розвитку та добробуту дитини.

Аналіз наукових джерел дає змогу виділити основні

причини насильства над дітьми та підлітками:

- падіння престижу сім'ї, її ролі у вихованні дітей (жорстоке поводження з дітьми або повне нехтування їх інтересами та запитами);

- криміналізація всіх сторін суспільного життя (економіки, політики соціальної сфери тощо);

- відсутність навичок педагогічних способів управління поведінкою дітей;

- батьківська незрілість;

- проектування власного дитячого досвіду («нас били, і ми б'ємо»);

- відсутність навичок саморегуляції поведінки у складних, конфліктних ситуаціях;

- ненавмисне використання сили: з бажання зробити як краще, внаслідок сильного гніву, роздратування, стресу;

- певні особистісні особливості дорослого: знижений рівень самоконтролю, дратівливість, агресивність, безпорадність перед неслухняністю дитини та інше;

- особистісні особливості дитини (гіперактивність, демонстративність, агресивність) [14; 18].

Як ми вже зазначали раніше, в Україні робота з людьми, які стали жертвами насильства, почала розвиватися лише наприкінці 90-х рр. XX ст. Але, як наголошується у ст. 3 Конституції України: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю» [2]. На реалізацію цього права повинні бути спрямовані всі інституції держави, а також громадськість. Водночас органи публічного управління мають прагнути забезпечувати громадську довіру до себе та мати підтримку громадян, а також взаємодіяти із громадськими об'єднаннями, організаціями та громадянами.

Актуальність взаємодії між органами публічного управління та громадськими об'єднаннями полягає в тому, що через таку взаємодію здійснюється внутрішнє управління елементами державно-громадської системи, визначається роль громадських організацій у цій системі та їх вплив на ефективність діяльності всієї державно-суспільної системи

подолання проявів насильства в сім'ї. Ефективність подолання проявів насильства в сім'ї також може визначатися за допомогою «конструктивної співпраці» органів публічної влади та громадських об'єднань.

Варто зауважити, що основні методи, які сьогодні в Україні використовуються у боротьбі з насильством у сім'ї, полягають в:

- адміністративно-правовій регламентації системи та правового статусу суб'єктів протидії насильству, механізму їхньої взаємодії;
- загальній, а також індивідуальній профілактиці сімейних агресорів шляхом утримання їх на профілактичному обліку [19; 20; 21].

До таких методів належать і спеціальні заходи для правопорушників (кримінальна відповідальність, оголошення офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, спрямування правопорушників на проходження ними корекційної програми), а також залучення до адміністративної відповідальності (стаття 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення). На достатньому рівні адміністративно-правової регламентації заходів протидії сімейному насильству у правовій сфері України поза увагою залишається метод взаємодії державних та соціальних суб'єктів, їх повноваження із залучення громадськості до співпраці з ними.

Згідно зі статтею 3 Кодексу України про адміністративні правопорушення до спеціалізованих установ для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства належать кризові центри та центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства у ній. У цьому разі відповідно до Закону передбачається можливість створення кризових центрів не лише державними органами влади, а також місцевим самоврядуванням, підприємствами, установами, організаціями, благодійними фондами, асоціаціями громадян та окремими громадянами, за умови їх погодження та реєстрації центральним органом виконавчої влади, що відповідає за формування державної політики щодо запобігання насильству в сім'ї [22].

Своєю чергою центри медико-соціальної реабілітації для жертв насильства в сім'ї згідно з нормативною інструкцією як заклади охорони здоров'я зобов'язуються також взаємодіяти із засобами масової інформації, громадськими організаціями, проводити освітні заходи та виховну роботу з питань запобігання насильства в сім'ї, а у випадках, встановлених законодавством, вживати всіх заходів для забезпечення доступу до безоплатної правової допомоги [5].

І хоча деякі вчені [16], класифікуючи суб'єкти попередження насильства в сім'ї, не асоціюють діяльність спеціалізованих установ із громадськими організаціями в Україні, сьогодні є велика кількість таких центрів, створених саме громадськими організаціями, які виконують ті самі функції, що і державні центри. В той же час вивчення діяльності спеціалізованих установ боротьби із сімейним насильством дало змогу О. Лисюку відзначити їх ефективність [17, с. 132–133].

Н. Шамрук, порівнюючи діяльність публічних та громадських інститутів у боротьбі із домашнім насильством, дійшла висновку, що найбільш ефективними є ті практики, які реалізуються ними спільно, підтримують активну співпрацю з іншими громадськими інституціями, державними установами та засобами масової інформації [18, с. 118].

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 616 затверджено процедуру розгляду заяв та повідомлень про вчинення сімейного насильства або його реальної загрози [19], де чітко визначено механізм приймання та розгляду таких заяв усіма суб'єктами, а також їх взаємодії під час розгляду таких заяв. Водночас не враховано роль громадських інституцій. Звісно, можна розглядати як форму взаємодії громадськості із публічними органами обов'язок відповідного структурного підрозділу місцевої державної адміністрації надавати жертвам сімейного насильства та членам постраждалих сімей, щодо яких існує реальна загроза, психологічні, правові, соціально-педагогічні, соціально-медичні, інформаційні та інші послуги, а якщо необхідно, направляти їх у спеціалізовані установи для жертв домашнього насильства. Таким чином, суть залучення

громадськості проявляється у залученні громадських організацій, їх спеціалізованих установ до надання комплексу послуг у сфері протидії насильству в сім'ї.

Наступною формою взаємодії громадськості із публічними органами є залучення громадськості до участі у боротьбі проти жорстокого поводження із дітьми. Так, повноваженнями департаментів у справах сім'ї та молоді є проведення профілактичної, пропагандистської та просвітницької діяльності серед громадськості. Публічний орган міжвідомчим наказом [20] регулює механізм взаємодії у запобіганні жорстокому поводженню, надання невідкладної допомоги дітям – жертвам фізичного, сексуального, психологічного, соціального насильства. Також передбачається як обов'язок притулків та центрів соціально-психологічної реабілітації неповнолітніх здійснювати цілодобовий прийом дітей, які постраждали від жорстокого поводження і для яких існує загроза здоров'ю чи життю.

Ефективним у сприянні взаємодії органів публічного управління та громадськості є й юридичне визначення статусу суспільних утворень як суб'єктів соціальної роботи. Так, відповідно до статті 1 Закону України «Про соціальні послуги» [21] організації, що надають соціальні послуги для людей, які перебувають у складних умовах та потребують допомоги, визнані як соціальні служби державного сектору, так і підприємства, установи, організації (незалежно від форми власності та управління). Управління в цьому секторі здійснюється у порядку, встановленому законодавством та відповідними законами.

Що ж до публічних суб'єктів, то їхню діяльність слід визнати ймовірно формою комунікування із громадськістю, ніж її залученням до спільної діяльності. Змістом їх повноважень є приймання інформації будь-яким із зазначених суб'єктів про сім'ї, які опинилися у складних життєвих обставинах та не в змозі подолати їх самостійно у зв'язку з інвалідністю батьків чи дітей, вимушеною міграцією, наркотичною чи алкогольною залежністю одного з членів сім'ї, його перебуванням у місцях позбавлення волі, ВІЛ-інфекцією, насильством у сім'ї, безпритульністю, сирітством, зневажливим ставленням та

негативними відносинами в сім'ї, безробіттям одного з членів сім'ї; в яких існує ризик передання дитини в заклади для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; неповнолітніх самотніх батьків тощо. На підставі особистої заяви громадянина або звернення по допомогу одного із членів сім'ї, письмової заяви від організацій, установ, підприємств, сільських та селищних рад, міських та районних державних адміністрацій, органів охорони здоров'я тощо, що передаються центрам соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, здійснюється соціальне інспектування сім'ї (визначення її складу, основних проблем, потреб її членів тощо), внаслідок чого складається акт-обстеження житлово-побутових умов сім'ї.

Крім того, ефективною формою взаємодії органів публічного управління та громадськості у протидії насильству в сім'ї є також право ініціювати на засіданні «дорадчого органу», що складається із представників публічних та соціальних суб'єктів, питання про взяття сім'ї під соціальний супровід, на підставі розгляду матеріалів про стан сім'ї, яка опинилася у складних життєвих обставинах. Водночас розподіляються функції кожного суб'єкта щодо вирішення складних життєвих обставин цієї сім'ї [21].

Висновки та напрями подальших досліджень. Отже, попри те, що насильство у сім'ї супроводжувало сотні років сімейно-шлюбні стосунки, ця проблема не втрачає своєї актуальності й сьогодні. Вона стосується різних соціальних та вікових груп населення, залишаючись однією із найнебезпечніших у громадянському суспільстві. Розроблена нормативно-правова база та зусилля публічних служб, попри всі намагання, самостійно не можуть розв'язати цю проблему. Отже, одним із ефективних чинників ми вважаємо взаємодію органів публічного управління та громадськості. Сьогодні вже є такі форми взаємодії: залучення громадських організацій, їх спеціалізованих установ до надання комплексу послуг у сфері протидії насильству в сім'ї, залучення громадськості до участі у боротьбі проти жорстокого поводження із дітьми та право ініціювати на засіданні «дорадчого органу», що складається із представників публічних та соціальних суб'єктів, питання про

взяття сім'ї під соціальний супровід на підставі розгляду матеріалів про стан сім'ї, яка опинилася у складних життєвих обставинах. Важливим є те, що залучення громадськості доцільно розглядати як окремий метод протидії насильству в сім'ї, що зумовлюється різноманітністю форм та прийомів, їх ефективністю та дієвістю. Шляхи удосконалення такої взаємодії є напрямом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Шевченко С. О., Сидоренко Н. С. Сутність поняття політичної корупції та її небезпеки в Україні. *Дискусійні питання застосування антикорупційного законодавства* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 15 лист. 2019 р. Дніпро : ДДУВС, 2019. С.101–102. URL : <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/4002> (дата звернення : 01.08.2022).
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада : вебсайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення : 31.07.2022).
3. Закон про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 20.06.2022 р. № 2319-ІХ. Верховна Рада : вебсайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text> (дата звернення : 24.07.2022).
4. Сидоренко Н. С. Особливості громадського контролю у сфері публічної служби в умовах її реформування в Україні. *Ефективність державного управління*. 2016. № 49. С.234–240.
5. Сидоренко Н. С. Інтерпретація поняття публічна служба з урахуванням зарубіжного досвіду. *Аспекти публічного управління*. 2016. № 35–36. С. 71–77. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2016_35-36_10 (дата звернення : 11.08.2022).
6. Шевченко С. О., Мунько, А. Ю. Від державного до публічного управління : трансформаційний фокус професійної підготовки. *Expert*. 2021. С.237–248. URL : <https://maup.com.ua/assets/files/expert/15/20.pdf> (дата звернення : 12.08.2022).
7. Тимків В. Понятійні аспекти становлення публічної служби в Україні. *Інвестиції : теорія і практика*. 2012. № 3. С. 70–73. URL : <https://cutt.ly/dnfdS38> (дата звернення : 12.08.2022).
8. Глосарій Програми розвитку ООН. *United Nations* : вебсайт. URL : [http://www.unpan.org/Directories/UNPublicAdministration Glossary](http://www.unpan.org/Directories/UNPublicAdministration%20Glossary) (дата звернення : 12.08.2022).
9. Pollitt C. Public Management Reform : A Comparative Analysis / C. Pollitt, G. Bouckaert. Oxford : University Press, 2004. 240 p.
10. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Т. Бусел. Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

11. Миколоєць А. П. Громадськість як учасник взаємодії з державою у сучасній Україні. «Сучасне право в епоху соціальних змін»: матеріали XI Міжнародної наук.-практ. конференції. Київ : «Вектор», 2021. С. 109.
12. Мельник Л.А. Взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства : основні поняття, проблеми та стратегічні напрями. *Державне управління : удосконалення та розвиток*. 2019. № 2. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1395> (дата звернення 12.08.2022).
13. Шемшученко Ю. С. Громадянське суспільство / Юридична енциклопедія : в 6 т. Київ : Укр. енцикл., 1998. Т. 1 : А-Г. 146 с.
14. Mankell A., Hvenmark J. Variations on a theme : exploring understandings of the marketisation concept in civil society research. *International Review of Sociology*. 2020. Т. 30. № 3. С. 443–468.
15. Avritzer Leonardo. Civil society. *The International Encyclopedia of Political Communication*. 2015. С.1–6.
16. Коломоець О. Д. Адміністративно-правове регулювання відповідальності за вчинення насильства у сім'ї, невиконання захисного припису або не проходження корекційної програми : автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07 «Теорія державного управління і адміністративне право». Запоріжжя, 2010. 20 с.
17. Лисюк, Ю. В. Протидія насильству в сім'ї : монографія. Одеса : Одеський юридичний ін-т ХНУВС, 2017. 162 с.
18. Шамрук Н. Б. Адміністративно-правові засади взаємодії суб'єктів протидії насильства в сім'ї : дис. ...кандидата юрид. наук : 12.00.07 «Теорія державного управління і адміністративне право». Київ, 2012. 224 с.
19. Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу обставинах : постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 р. № 616. Верховна Рада України : вебсайт. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/616-2003-п> (дата звернення : 12.08.2022).
20. Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення : наказ Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 16.01.2004 р. № 5/34/24/11. Верховна Рада України : вебсайт. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0099-04> (дата звернення : 12.08.2022).
21. Про соціальні послуги : Закон України від 19.06.2003 р. № 966-IV. Верховна Рада України : вебсайт. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15> (дата звернення : 12.08.2022).
22. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. Верховна Рада України : вебсайт. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#text> (дата звернення : 12.08.2022)

References

1. Shevchenko, S. O., Sydorenko, N. S. (2019). Sutnist poniattia politychnoi koruptsii ta yii nebezpeky v Ukraini [The essence of the concept of political corruption and its danger in Ukraine]. *Dyskusiini pytannia zastosuvannia antykoruptsiinoho zakonodavstva: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* [Discussion issues of the application of anti-corruption legislation: materials of the International science and practice conf.]. Dnipro: DDUVS. Retrieved from <https://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/4002> [in English].
2. Constitution of Ukraine: Law of Ukraine dated June 28 1996, № 254k/96-VR. Official site of the Verkhovna Rada. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
3. The Law on the Ratification of the Convention of the Council of Europe on the Prevention of Violence Against Women and Domestic Violence and the Fight against These Phenomena dated June 20 2022, № 2319-IX. Official site of the Verkhovna Rada. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2319-20#Text> [in Ukrainian].
4. Sydorenko, N. S. (2016). Osoblyvosti hromadskoho kontroliu u sferi publichnoi sluzhby v umovakh yii reformuvannia v Ukraini. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, 49, 234–240. [in Ukrainian].
5. Sydorenko, N. S. (2016). Interpretatsiia poniattia publichna sluzhba z urakhuvanniam zarubizhnoho dosvidu [Interpretation of the concept of public service taking into account foreign experience]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, 35–36, 71–77. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2016_35-36_10 [in Ukrainian].
6. Shevchenko, S. O., Munko, A. Yu. (2021). Vid derzhavnoho do publichnoho upravlinnia: transformatsiinyi fokus profesiinoi pidhotovky [From state to public manager: transformational focus of professional training]. *Expert*, 237–248. Retrieved from <https://maup.com.ua/assets/files/expert/15/20.pdf> [in Ukrainian].
7. Tymkiy, V. (2012). Poniatiini aspekty stanovlennia publichnoi sluzhby v Ukraini [Understandable aspects of the formation of public service in Ukraine]. *Investytsii: teoriia i praktyka*, 3, 70–73. Retrieved from <https://cutt.ly/dnfdS38> [in Ukrainian].
8. Hlosarii Prohramy rozvytku OON. *Official website of the United Nations*. Retrieved from <http://www.unpan.org/Directories/UNPublicAdministrationGlossary> [in English].
9. Pollitt, C. (2004). *Public Management Reform: A Comparative Analysis*. Oxford: University Press, 240 [in English].
10. Busel, V. T. (2005). *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Irpin: «Perun» [in Ukrainian].
11. Mykoloiets, A. P. (2021). Hromadskist yak uchasnyk vzaïemodii z derzhavoiu u suchasniï Ukraini [The public as a participant in interaction with the state in modern Ukraine]. «*Suchasne pravo v epokhu sotsialnykh zmin*»: materialy XI Mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf. [«Modern law in the era of social changes»:

- materials of the 11th International Science-Practice. conf.]. Kyiv [in Ukrainian].
12. Melnyk, L. A. (2019). *Vzaiemodiiia derzhavy ta instytutiv hromadianskoho suspilstva: osnovni poniattia, problemy ta stratehichni napriamy* [Interaction of the state and institutions of civil society: basic concepts, problems and strategic directions]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 2. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1395> [in Ukrainian].
 13. Shemshuchenko, Y. S. (1998). *Hromadianske suspilstvo* [Civil society]. (Vols. 1-6). Kyiv: Ukr. entsykl., T. 1 [in Ukrainian].
 14. Mankell, A., Hvenmar, J. (2020). Variations on a theme: exploring understandings of the marketisation concept in civil society research. *International Review of Sociology*, 30(3), 443–468 [in English].
 15. Avritzer, Leonardo. (2015). Civil society. The International Encyclopedia of Political Communication. [in English].
 16. Kolomoets, O. D. *Administrative and legal regulation of responsibility for committing violence in the family, failure to comply with a protective order or failure to complete a correctional program* [Administrative and legal regulation of responsibility for committing domestic violence, failure to comply with a protective order or failure to complete a correctional program]. (Extended abstract of the candidate's thesis). Zaporizhzhia [in Ukrainian].
 17. Lysiuk, Y. V. (2017). *Protydiia nasylstvu v simi* [Combating violence in the family]. Odesa : Odeskyi yurydychnyi in-t KhNUVS [in Ukrainian].
 18. Shamruk, N. B. (2012). *Administratyvno-pravovi zasady vzaiemodii subiektiv protydii nasylstva v simi* [Administrative and legal principles of interaction of subjects of combating violence in the family]. (Extended abstract of the candidate's thesis). Kyiv [in Ukrainian].
 19. On the approval of the Procedure for consideration of applications and reports about the perpetration of violence in the family or a real threat of it under the circumstances. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from April 26 2003, № 616. Official site of the Verkhovna Rada. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/616-2003-n> [in Ukrainian].
 20. On the approval of the Procedure for consideration of appeals and reports regarding child abuse or a real threat of its perpetration: order of the State Committee of Ukraine for Family and Youth Affairs, the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the Ministry of Education and Science of Ukraine, the Ministry of Health of Ukraine from 16 January 2004 № 5/34/24/11. Official site of the Verkhovna Rada. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0099-04> [in Ukrainian].
 21. About social services. Law of Ukraine dated June 19 2003, № 966-IV. Official site of the Verkhovna Rada. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/966-15> [in Ukrainian].
 22. Code of Ukraine on administrative offenses. Official site of the Verkhovna Rada. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#text> [in Ukrainian].

INTERACTION OF PUBLIC ADMINISTRATION BODIES AND SOCIETY AS A FACTOR OF OVERCOME SHOWED VIOLENCE IN THE FAMILY

Sydorenko Natalia

Abstract. The article is devoted to a problem that is relevant for modern Ukraine - domestic violence, which undermines the foundations of life not only of the family, but also of society in general. The conceptual apparatus of the research is considered and the terms: «public administration», «public», «civil society» are analyzed. It is noted that the public, as a participant in the interaction with the state, does not include a chaotic and mechanical collection of individuals living in the relevant territory, but participants of effective interaction, constructive dialogue and cooperation, that is, an organized public, as well as a public characterized by self-identity and self-awareness, the presence ideals and values. In a certain context, the category «society» acquires quite specific features, transforming into the category «civil society». It was established that in Ukraine, violence in the family is distinguished by a high degree of latency. This is expressed in the reluctance of victims to apply to competent authorities, as well as the inability of dependent family members to apply to law enforcement agencies. Another factor in the latency of violence in the family is the reluctance and partial inability of law enforcement agencies to provide real protection for the victims. The characteristics of the types of family cruelty are given: from parents to children, from one spouse to another, and from children and grandchildren to elderly relatives. It is noted that each variant of violence is an independent problem that has specific characteristics and ways of developing preventive measures. A number of factors associated with violence in the family are highlighted. These include: unequal family distribution of roles, living in rural areas, lack of complete secondary education and alcohol abuse by one of the spouses. Circumstances that reduce the risk of violence are a situation of mutual understanding and family support. The main domestic methods used today in the fight against domestic violence are described. These include: administrative and legal regulation of the system and legal status of the subjects of combating violence and general and individual prevention of family aggressors by keeping them on preventive records. Modern forms of interaction between public administration bodies and the public are defined, namely: the involvement of public organizations and their specialized institutions in the provision of a range of services in the field of combating violence in the family, the involvement of the public in the fight against child abuse and the right to initiate at the meeting «advisory body», consisting of representatives of public and social entities, the issue of taking the family under social support, based on the consideration of materials about the state of the family, which found itself in difficult life circumstances.

Key words: public administration bodies, public, civil society, domestic violence.